

Ärende: VN/34601/2024

Begäran om utlåtande om utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av 43 § i universitetslagen och 32 § i yrkeshögskolelagen (bestämmelsen om en enda studierätt)

Lausunnonantajan lausunto

Kan propositionens mål understödvas?

Svenska handelshögskolan tackar för möjligheten att ge utlåtande gällande regeringens proposition gällande regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av 43 § i universitetslagen och 32 § i yrkeshögskolelagen (bestämmelsen om en enda studierätt). Här nedan framförs några centrala punkter.

Ja, Hanken Svenska handelshögskolan förhåller sig positiv till målet att höja andelen högutbildade unga vuxna och positiv till största delen av förslaget att begränsa rätten till en studierätt per studerande.

Hanken har en del studenter som har övriga examensstudierätter på andra högskolor och har sökt in parallellt till Hanken för att avlägga endast enstaka kurser, dessa studenter kunde med fördel delta i kurserna som samarbetsstuderande eller via öppna universitetet, i stället för att reservera en examensstudierätt som en student utan studieplats kunde ha fyllt. Å andra sidan beaktar antalet erbjudna studieplatser redan ett bortfall mellan antagning och avläggande av examen – av olika orsaker – så man kan inte matematiskt utgå från att färre studenter med flera parallella studierätter leder till motsvarande mängd fler nybörjarplatser. Studerande som är inaktiva belastar inte heller universitetets resurser, så man kan inte säga att resurser direkt skulle frigöras genom att inskränka rätten till studierätter. Frågan är om förslaget i tillräcklig grad kan väntas leda till önskade resultat, i relation till de nackdelar det samtidigt kan väntas medföra. Om man vill öka antalet studieplatser för förstagångssökande gör man det effektivast genom att öka antalet studieplatser för förstagångssökande. Samtidigt måste resurserna för att utbilda flera öka för att kvaliteten ska kunna bibehållas.

Med tanke på lagförslagets omfattande inverkan på olika nationella system och tekniska lösningar, bör tillräcklig tid och resurser reserveras för att genomföra lagförändringen.

Är förslaget värt att understöda? Motivera er positiva eller negativa ståndpunkt.

Åtgärder som skulle minska antalet studerande som innehar flera studierätter, särskilt ”i onödan” dvs inte i syfte att avlägga examina utan snarare att ta enskilda kurser eller prova på ett annat ämnesområde, är i sig önskvärda. Dock ser vi att det finns vissa utmaningar och situationer där studenten kan komma i kläm. Studerande som räknar med att avlägga examen inom en viss tid, till exempel per 31.7, och i vårens ansökan ansöker om och beviljas en ny studierätt, försätts i en svår position om de inte lyckats slutföra examen enligt plan. Studeranden förlorar möjligheten att avlägga den planerade examen om de tagit emot den nya studieplatsen. Det blir kritiskt med tidtabellerna för utexamineringsdatum och registrering av examina. Studerande som lämnar sin studieplats utan att avlägga examen är en stor förlust för universitetet, som satsat på personens utbildning men inte får någon finansiering.

Nedan beskrivs några centrala punkter att beakta:

Utexamineringsdatum 31.7/31.12

- Utexaminering 31.7/31.12 när blir cut-off för studenter som sökt vidare från kandidat till magisternivå? Studieregistren visar inte omedelbart examen per 31.7/31.12 och det kan inte hindra en student från att söka sig vidare till en annan högre utbildning, trots att ansökan sker redan föregående vår/höst.
- En risk med förslaget är hur det tekniskt förverkligas för studenter som avlägger sin kandidatexamen inom sin studierätt för kandidat- och magisterexamina vid särskilda tidpunkter vid året såsom 31.7 eller 31.12. Ifall studenter med en kandidatexamen med utexamineringsdatum t.ex. 31.7 söker sig vidare till högre utbildning annanstans, och hens betyg tekniskt beviljas i medlet av september hur garanterar man med lagen att hens tidigare studierätt inte annulleras före den nya magisterutbildningen träder i kraft 1.8?

Dubbel/gemensamma examina som ges i samarbete med en internationell partner

- Hanken föreslår att dubbel/gemensamma examina som ges i samarbete med en internationell partner utesluts ur bestämmelsen om en studierätt eftersom studenter inom dubbel/gemensamma examensprogram har studierätter vid minst en finländsk och minst en internationell högskola samtidigt och lagen därför blir omöjlig att följa upp. För denna grupp av examensstudierätter är det inte ur praktisk synvinkel motiverat att bestämmelsen om en studierätt skulle gälla. Hanken föreslår därför att dubbel/gemensamma examina hålls utanför förslaget, liksom påbyggnadsexamina.

Datasystem och gränssnitt

- Datasystem och register över studierätterna behöver vara i bruk och fungerande för att stöda en sådan reform. Vidare bör gränssnitten automatiskt överföra data om nya studierätter och annullerade gamla studierätter, i stället för det nuvarande systemet där högskolorna manuellt meddelar den mottagande högskolan om att en student har överflyttat sin studierätt. Manuella registreringar ökar markant arbetet på högskolorna och ökar risken för fel.
- Studieregistren måste vara uppdaterade och förmedla aktuella data. Även ONR-registret påverkas, en sådan reform kräver att alla examensstudenter har en OID nummer och är identifierade starkt.
- Studieinfo behöver utvecklas för att meddela studenten om de tidigare studierätterna hen förlorar om hen mottar en ny studieplats. Tidsramen för denna utveckling bör vara tillräcklig så att systemet hinner utvecklas och är färdig utvecklat och i bruk taget när den nya lagstiftningen träder i kraft.
- Oili-tjänsten bör utvecklas så att återbetalningar eller flyttning av kåravgifter från en studierätt till en annan förenklas. Det är möjligt att en student hinner göra läsårsanmälan på en tidigare studierätt och sedan får en ny studierätt, då behöver kåravgiften återbetalas till studenten för den tidigare studierätten och studenten ska på nytt anmäla sig för följande läsår och betala kåravgiften för den nya studierätten.

Beslut på högskolan

- I propositionen föreslås att högskolorna ska fatta beslut om att avsluta tidigare studierätter för enskilda studenter. Då detta kommer markant att öka högskolornas administrativa arbete motsätter sig Hanken denna skrivelse. Eftersom rätten till en studierätt per person skulle regleras i lag behövs rimligen inga administrativa beslut på högskolan för att avsluta de tidigare studierätterna. Hankens tolkning är att rätten till en studierätt är i och med nya lagen lagstadgat och inget administrativt beslut krävs.
- Endast i fall där studenten sökt till en annan utbildning och inte uppfyllt antagningsvillkoren och förlorar sin nya studierätt skulle den tidigare studierätten behöva hållas i kraft, en tydlig process för detta bör utvecklas.
- Även om Studieinfo utvecklas för att visa vilka studierätter högskolan ska fatta beslut om, är det ett nytt administrativt förfarande som kräver resurser på högskolorna som rimligen kan användas till andra ändamål.

Går propositionens konsekvensbedömningar i rätt riktning? Saknas det något i konsekvensbedömningarna?

Vi tror att propositionens förväntningar på att förslaget skulle frigöra resurser är överdrivna, eftersom studerande som inte aktivt studerar förbrukar ytterst lite av högskolornas resurser. En passiv studierätt i registret kostar inte. Bortfall av studerande från studiehändelser beror i betydligt högre grad på att de studerande förvärvsarbetar vid sidan av studierna än på andra studier.

Högskolornas antal erbjudna studieplatser beaktar redan bortfall mellan antagning och avläggande av examen av olika orsaker, så platserna som frigörs är nödvändigtvis inte lika många som de parallella studierätter man undviker. Om sådana studerande som idag avlägger två eller flera

examina i framtiden istället avbryter tidigare studier innebär det för universitetet använda resurser utan finansiering.

Man bör också beakta att ett antingen-eller-beslut utan tillräcklig kännedom om följderna kan vara besvärligt för studeranden, och kan leda till behov av mer vägledning.

Övriga kommentarer om propositionen

Bland kompletterande och alternativa åtgärder som presenteras i propositionen nämns möjligheten att en studerande som fått en ny studierätt skulle ha en viss betänketid, som skulle göra det möjligt att samtidigt studera inom ramen för flera studierätter. Det här skulle göra det mer humant för studeranden med mer information och tid att fatta det slutliga beslutet eller hinna slutföra de tidigare studierna. Det skulle ändå kräva nya tekniska lösningar för uppföljningen och avslutandet av studierätter.

Att avgiftsbelägga studier, eller ansökan till studier, efter den första studierätten eller avlagd första examen skulle sannolikt ha den önskade effekten av att minska onödigt utnyttjande av examensstudierätter för andra syften, men samtidigt kan ett sådant förslag bidra till socioekonomisk ojämlikhet.

Borgar Ida
Hanken Svenska handelshögskolan